

Пролеће и екологија

Ако планирате школски пројекат *Екологија*, пролеће је право време за реализацију. Од почетка марта до краја јуна обележава се десетак еколошких дана; активности обележавања могу бити елементи пројекта.

Светски дан енергетске ефикасности, 5. март

Овај еколошки датум обележава се у част првог састанка светских експерата одржаног 1998. године у Аустрији, како би се разговарало о енергетској кризи и њеним могућим решењима. Енергетска ефикасност подразумева смањење губитка енергије без нарушавања комфора, стандарда живота или економске активности.

У Србији се обележава овај дан ради подсећања шире јавности да је активна примена енергетске ефикасности од виталног значаја за економску и енергетску стабилност државе и друштва.

Светски дан шума, 21. март

На седници Генералне скупштине Европске пољопривредне конфедерације, 1971. године, одлучено је да се први дан пролећа, 21. март обележава као Светски дан шума. Касније је и УН организација за храну и пољопривреду, ФАО, подржала ову идеју, верујући како такав догађај може допринети повећању свести о очувању шума и шумских екосистема.

Шумама је покривено 31% укупне површине земље, 36% од тога чине прашуме и у њима се одржава 80% биолошке разноврсности. Дом су за 300 милиона људи. Шуме су веома важне за живот на земљи. Оне нам дају хлад и склониште, освежење, чист ваздух и воду. У време раста популације и захтева за производима из шума, постоји опасност од сече и уништавања шума

Људи треба да размишљају о добробити шума за заједницу: станиште за биљке и животиње, подручја за рекреацију, образовање и научна истраживања, извор многих производа, као што су дрвна грађа и мед, али и извор бактерија и гљивица које играју важну улогу у кружењу материје у земљишту и шуми. Овај дан пружа могућност да људи науче како шуме треба користити, а да остану одрживи извор за све ове намене.

Светски дан вода, 22. март

Светски дан вода обележава се сваке године 22. марта. Тај дан је усвојен резолуцијом УН-а у децембру 1992. године. Већ од 1993. године овај дан је почео да се обележава и временом значај овог дана је почео да расте. Овим даном Уједињене нације желе да подсети на важност заштите вода и на недостатак воде за пиће у многим крајевима света. Статистике кажу¹ да свако од нас попије 2 до 4 литра воде на дан. Већи део те воде добијамо из хране, за коју је потребно много више воде да се произведе - за производњу 1 kg јунетине треба 15000 l воде, а за 1 kg житарица 1500 l воде.

¹ World Water Day, www.unwater.org/worldwaterday/

Кад је милијарду људи гладно и кад постоји проблем набавке воде ми морамо да се суочимо са тим проблемом. Треба обезбедити храну за све, а ми можемо помоћи неким активностима: једемо здраву храну, користимо мање воде, не бацамо храну (30% хране никад се не поједе и вода која се користи за производњу је изгубљена) и производимо више хране бољег квалитета, користећи мање воде.

Вода не познаје границе и зато је општељудски проблем. Без воде нема живота. Она је драгоцено добро, неопходно у свакој људској делатности. Слатководни ресурси воде нису неисцрпни. Неопходно их је сачувати, контролисати и ако је могуће повећавати. Мењати квалитет воде значи угрожавати живот човека и осталих живих бића која од ње зависе. Квалитет воде се мора очувати до нивоа прилагођеног њеном коришћењу, који предвиђа и задовољава посебне захтеве народног здравља. Ако се вода по употреби враћа у природну средину, то не сме да буде на штету других корисника, било јавних било приватних. Одржавање одговарајућег биљног покривача, првенствено шумског, од велике је важности за конзервирање водених ресурса.

Светски дан метеорологије, 23. март

Сваке године Светска метеоролошка организација обележава овај дан око једне теме. Ове године тема Светског дана метеорологије је „Разумевање облака“ и њом се наглашава важност облака на климу и воде на Земљи.

Облаци су важни за посматрање промене времена и временску прогнозу. Они су кључ неодређености у проучавању климатских промена. Зато је потребно да да разумемо на који начин утичу на климу и како промене климе утичу на облаке. Облаци имају улогу и у циклусу кружења воде и обликовању прерасподеле водених ресурса на планети.

То ће бити прилика и да се слави лепота и естетска појава облака који инспиришу сликаре, песнике, музичаре, фотографе и друге људе на стваралаштво.

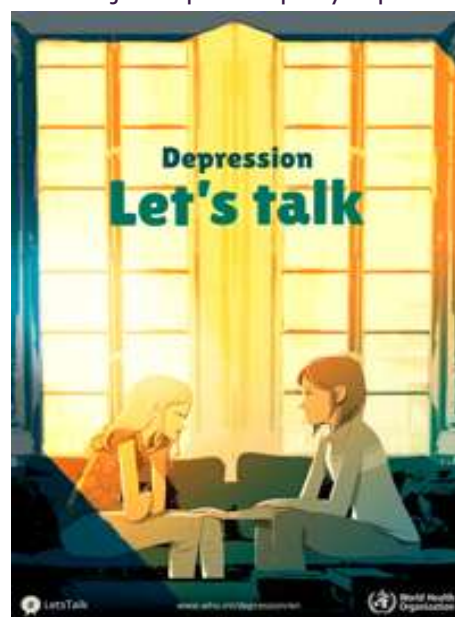
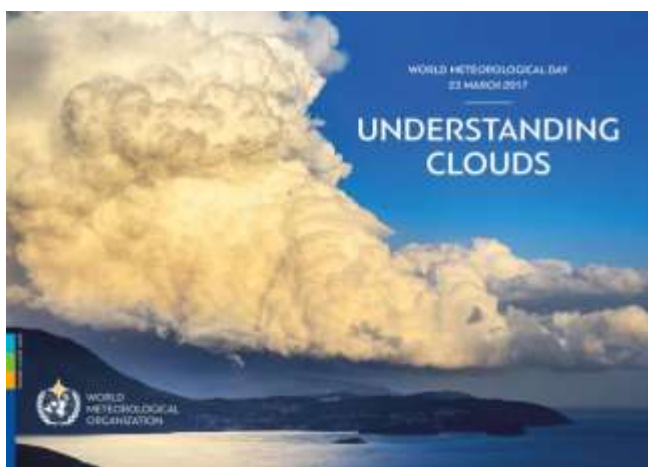
Ове године се објављује и ново издање Међународног Атласа облака који садржи стотине слика облака и доноси и нову класификацију. У њему су приказани и метеоролошки феномени као што су дуга, корона, олуја са градом. По први пут атлас ће се појавити и у дигиталном облику и биће доступан свима који користе рачунар или мобилне направе. Међународни Атлас облака је најпоузданији извор за идентификацију облака и основни је алат стручњака у области метеорологије. Настао је у 19. веку и имао је неколико поновљених издања, последње 1987. у штампаном облику.

Више о овој теми и врстама облака прочитајте на веб страни посвећеној овом дану².

Светски дан здравља, 7. април

Сваке године 7. априла се обележава Светски дан здравља на дан годишњице оснивања Светске здравствене организације (СЗО).

Светски дан здравља је глобална кампања која позива вође свих земаља да се сваке године фокусирају на један од здравствених проблема од глобалног значаја и започну акцију у циљу заштите и унапређења здравља и благостања људи. Ове године тема обележавања је „Депресија: Хајде да разговарамо“.

² World Meteorological Day, 23 March 2017, <https://public.wmo.int/en/WorldMetDay2017>.

Дан планете Земље, 22. април

Међународни Дан планете Земље обележава се од када је, 1969. године, угинуо сав живи свет у заливу близу обала Санта Барбаре у САД због изливања неколико хиљада тона нафте у море. Активностима широм САД први пут је обележен Дан планете земље 22. априла 1970. године. Наредних година обележавање овог дана се ширило све више, тако да се сада Дан планете обележава широм света са циљем да се шири јавност упозна са горућим еколошким питањима и проблемима као последице људског деловања на природу.

Дан планете Земље службено се обележава од 1992. године када је током Конференције УН-а о околини и развоју у Рио де Жанеиру, на којој је учествовао велики број представника влада и невладиних организација, усклађен далекосежни програм за промоцију одрживог развоја.

Овај датум су Уједињене Нације одредиле као дан борбе против нарушавања животне средине. Као највећи празник планете Земље требао би да утиче на све државе, а и појединце да се укључе у глобалну акцију ширање еколошке свести. Циљ је да људи поново успоставе контакт с природом, односно да се укаже на загађивање ваздуха и воде, радиоактивно зрачење, исцрпљивање ненадокнадивих енергената и друго.

Ове године за Дан планете Земље покреће се капања „Писменост за животну средину и климу“ која ће трајати до 2020.

Више о активностима можете пронаћи на страни Earth day network³. Наставни материјал је у приручнику за наставнике *Environmental-Teach-In-Toolkit*⁴.

26. април- Светски дан обновљивих извора енергије

Експлозија нуклеарне централе у Чернобилу, која се догодила 26. априла 1986. је једна од највећих катастрофа у историји. Према процени УН-а 4 000 до 9 000 људи је умрло од последица те нуклеарне катастрофе чији је степен радијације према проценама био једнак ономе од 400 атомских бомби бачених на Хиросиму. Екосистем у близини реактора такође је претрпео последице, а страдао је и велики број животиња док су неке у потпуности изгубиле способност размножавања.

Чернобилска катастрофа је у великој мери допринела да се широм света пробуди свест о опасностима нуклеарних електрана и убрза процес истраживања алтернативних извора енергије, сигурних за људе, који доприносе здравијој животnoj средини.

Питање затварања нуклеарки поново је актуелизовано након катастрофалног земљотреса у Јапану, који је проузроковао и нуклеарну катастрофу у електрани Фукушима.

У знак сећања на трагедију у Чернобилу, 26. април се обележава као дан за подсећање на важност коришћења обновљивих извора енергије: воде, ветра, сунца и биомасе, као и указивање на еколошку опасност која прети од необновљивих ресурса: атомске енергије, нафте, угља и природног плина.

³ Earth Day Network, www.earthday.org/earthday/global-environmental-climate-literacy-campaign/

⁴ Earth Day Network, www.earthday.org/wp-content/uploads/Environmental-Teach-In-Toolkit.pdf

Дан одрживог развоја, 10. мај

У мају 2008. Влада Србије је утврдила Националну стратегију одрживог развоја и од тада је 10. мај посвећен управо тој области која повезује заштиту животне средине са економским развојем.

Дан птица и дрвећа

Друге недеље у мају обележава се Дан птица и дрвећа. Различитим предавањима и активностима буди се свест о значају птица и дрвећа и потреби за очување ретких врста. Велики број птичјих врста је осетљив на промене у животној средини. Климатске промене, загађења, промене у биљном покривачу, екстремни временски услови, све су то фактори који се могу негативно одразити на њихова природна станишта, смањење популација и промене навика у сеоби.

Овим даном се указује и да је заштита природе и животне средине заједнички задатак и одговорност свих нас.

Светски дан миграције птица 13. – 14. мај 2017.

Овај дан је посвећен промоцији очувања птица селица и њихових станишта. Организује се другог викенда у мају и тада се организује посматрање птица, едукативни програми, предавања, изложбе и други програми. Ове године тема обележавања је „Њихова будућност јеи наша будућност“.

Светски дан заштите биодиверзитета, 22. мај

Генерална скупштина Уједињених нација прогласила је 22. мај за Дан заштите биодиверзитета у циљу подизања свести грађана и повећања разумевања значаја његовог очувања и одрживог коришћења. Усвајањем Конвенције о биолошкој разноврсности, на самиту УН о заштити животне средине и одрживом развоју (Рио де Жанеиро, 1992. године), остварен је општи консензус да је биодиверзитет, који нам обезбеђује не само материјална богатства, већ и духовно здравље, темељ здраве животне средине и одрживог развоја. Такође, договорено је да заштита и одрживо коришћење биодиверзитета треба да буде брига целог човечанства на глобалном, регионалном и локалном нивоу, нарочито у борби против сиромаштва.

Територија Србије припада једном од најзначајнијих центара биодиверзитета у Европи, са бројним специфичним екосистемима у оквиру којих је заступљена флора и фауна са великим бројем врста од међународног значаја. Србија поседује богат генофонд дивљих и гајених биљних и животињских врста и варијетета, који представљају незаменљиве ресурсе за развој многих привредних грана, као што су: пољопривреда, шумарство, рибарство, туризам и др. Више о томе можете прочитати на страни Завода за заштиту природе Србије⁵.

Светски дан заштите биодиверзитета је дан када цела планета разним манифестацијама подсећа на угроженост биодиверзитета. Биодиверзитет или биолошка разноврсност претставља разноврстност свих живих бића на планети Земљи. Данас сваком четвртм сисару прети истребљење, а пред изумирањем је око 50% врста биљака.

Европски дан паркова, 24. мај

Овај дан се обележава на иницијативу Федерације ЕУРОПАРК. Датум је изабран као сећање на „постанак“ првих европских националних паркова – девет националних паркова у Шведској, проглашених 24. маја 1909. године, а први пут је обележен 1999. године. Њиме се указује на потребу заштите природе и пејзажа Европе.

У свим већим градовима Европе у којима је велика концентracија саобраћаја, индустрије и буке, нарочито се поштује овај дан, јер управо у њима паркови служе као „плућа“ града и место су окупљања великог броја становника.

⁵ Завод за заштиту природе Србије, www.zzps.rs/novo/index.php?jezik=sr&strana=naslovna

Светски Дан заштите животне средине, 5 јун

Светски дан заштите животне средине је дан током кога се у целом свету организују разне еколошке активности и кампање. Први пут је обележен 1972. године и њиме Уједињене нације подижу глобалну свести о значају заштите животне средине и позивају на политичку ангажованост и предузимање конкретних мера. Овогодишњи мото Светског дана заштите животне средине је „Повезивање људи и природе“⁶.

Светски дан океана, 8 јун

Дан океана обележава се од 1992. године од Конференције УН о животној средини и развоју. Званично су Уједињене нације прогласиле 8. јун за Светски дан океана 2008. године да би се указало на важну улогу мора као извора хране, кисеоника и лекова. Бројне активности се организују сваке године око једне теме, ове године тема је „Наши океани, наша будућност“⁷.

Дан Дунава, 29. јун

Међународни Дан Дунава обележава се у 14 европских земаља потписница Међународне конвенције о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке. Конвенција је основ за сарадњу држава ради заштите највеће европске реке на чијем сливу живи више од 80 милиона људи. Сваке године број партнера, градова и грађана који су укључени у кампању је све већи и на тај начин порука о важности очувања и заштите река и рационалној употреби водених ресурса стиже до све већег броја људи.

⁶ World Environment Day, www.worldenvironmentday.global/

⁷ World Oceans Day, www.worldoceansday.org/

Обележавање еко дана у марту

Обележавање еко-дана у марту може се искористити да ученици посете оближње шуме и науче како да помогну у очувању и заштити тог природног богатства. Најбоље је организовати *Недељу доласка пролећа* кроз различите активности:

- часови теренске наставе (свет око нас, природа и друштво, биологија, географија...) у дворишту школе или оближњој шуми, парку,
- часови са темом *Пролеће, Долазак пролећа, Промене које носи пролеће*,
- часови у оквиру тематске или пројектне наставе *Екологија* кроз наставне предмете информатика и рачунарство, биологија, српски језик, ликовна култура... – стицање знања о важности шума за очување живота на земљи, проналажење информација о теми, израда задатака, ликовних и литерарних радова на ову тему,
- часови на тему *Како штедети воду*,
- интердисциплинарна настава у вези са овим темама, повезивање садржаја више наставних предмета, на пример: свет око нас, припрада и друштво, биологија, географија, физика, ТИО, српски језик, ликовна култура... (стицање новог знања из области екологије, цртање, писање састава, израда презентација...).

Обележавање еко дана у априлу и мају

- часови за промоцију здравих стилова живота,
  - часови за промоцију одрживог развоја и развијање еколошке свести
  - часови и радионице на тему *Одржив развој* у оквиру садржаја више наставних предмета и пројекта Професионална оријентација, развијање компетенција ученика за живот у 21. веку,
  - интердисциплинарна настава у вези са овим темама, повезивање садржаја више наставних предмета, на пример: свет око нас, припрада и друштво, биологија, географија, физика, ТИО, српски језик, ликовна култура... (стицање новог знања из области екологије, цртање, писање састава, израда презентација...),
  - израда календара/еко календара за март, април, мај и јун на часовима ликовне културе, ТИО, српски језик, свет око нас, природа и друштво, биологија.
- Ови часови треба да популаришу коришћење литературе из разних научних области, у папирној и у електронској форми и побољшају информациону писменост ученика. Ученици могу да користе веб стране Градског завода за јавно здравље Београд, Earth Day Network⁸ и EcoKids⁹ да би пронашли (уз помоћ наставника) текстове, фотографије и друге материјале које ће користити на часовима.
- Тиме ће остварити и део Школског програма (Програм здравствене заштите ученика у школи и Програм заштите животне средине) и Развојног плана у вези са промоцијом здравих стилова живота и развијањем еколошке свести ученика.

Крај јуна

Пролеће се завршило, пројекат *Екологија* је успешно реализован у школи, лето је стигло 21. јуна, ђаци су на распусту. Можете се придружити прослави Дана Дунава или отићи у шетњу поред неке друге реке.

Желим вам леп провод!

Слађана Галушка

⁸ Earth Day Network, www.earthday.org/earthday/global-environmental-climate-literacy-campaign/

⁹ EcoKids, www.ecokids.ca/pub